

Governance visitatie omgevings- diensten

De kracht van binnenste buiten

Definitieve versie: 7 maart 2024

Inhoud

1	Inleiding	3
1.1	Doel	4
1.2	Missie en visie	4
1.3	Resultaten	6
1.4	Stakeholders	7
2	Organisatie	8
2.1	Inleiding	8
2.2	Sturing visitatie	9
2.4	Sturing opvolging visitaties	12
3	Middelen	13
	Bijlage 1	14
	Procesbeschrijvingen	
	Bijlage 2	21
	Achtergrond	

1 Inleiding

In het rapport 'Om de leefomgeving. Omgevingsdiensten als gangmaker van het bestuur' adviseert de Commissie Van Aartsen om een stresstest uit te voeren bij omgevingsdiensten (OD's) door de ILT aangevuld met een systeem van visitatie waarbij OD's elkaar kritisch bevragen op hun functioneren. Omgevingsdienst NL heeft aangeboden om het instrument van visitatie verder te ontwikkelen en te registreren, met behulp van ervaringen bij andere organisaties. De staatssecretaris heeft de wens geuit om samen met provincies, gemeenten en OD's een systeem voor visitatie in te richten. Omgevingsdienst NL heeft hierop gereageerd door, vanuit de visie dat het van belang is om als OD's gezamenlijk handen en voeten te geven aan kwaliteitsborging, een visitatie-methodiek te laten ontwikkelen. Omgevingsdienst NL ziet visitatie als instrument voor kwaliteitsborging. Een stuurgroep en begeleidingscommissie hebben de visitatiekaders en -methodiek vastgesteld en vier pilots uitgevoerd om ervaring op te doen en de visitatiekaders en -methodiek waar nodig aan te passen. Er is behoefte en noodzaak om de governance rondom het visitatieproces te beschrijven en vast te stellen, om de kwaliteit en continuïteit van de visitaties te borgen.

1.1 Doel

Het doel van het visitatieprogramma is tweeledig:

- 1 Het bevorderen van voortdurend leren en verbeteren met betrekking tot de VTH-processen en de interactie met bestuur, opdrachtgevers en (bestuurlijke) ketenpartners van de omgevingsdiensten.
- 2 Het in beeld brengen van waar de omgevingsdiensten staan in relatie tot hun opgaven en uitdagingen.

Beide doelen hebben zowel betrekking op de individuele omgevingsdienst als het collectief van omgevingsdiensten.

1.2 Missie en visie

Omgevingsdiensten zijn verplicht om de kwaliteit van hun dienstverlening, met betrekking tot de uitvoering van wettelijke taken voor gemeenten en provincies die al dan niet gemandateerd zijn aan de OD's, inzichtelijk te hebben. Dit gebeurt volgens de algemeen aanvaarde PDCA-systematiek, waarbij aandacht wordt besteed aan prestaties en verbeterpunten (big 8). Visitatie draagt als instrument bij aan kwaliteitsborging en dient als een volgende stap in continue verbetering, transparantie en verankering richting het bestuur van OD's, hun opdrachtgevers en de (bestuurlijke) ketenpartners binnen het VTH-stelsel..

Scope van de visitaties

Het visitatieprogramma van Omgevingsdienst NL is gericht op het toetsen van OD's. Het toetsen van andere actoren valt buiten de scope, aangezien Omgevingsdienst NL geen eigenaar/opdrachtgever kan zijn van visitaties bij andere partijen. Omgevingsdienst NL ziet het als een ontwikkelpunt om uitbreiding van visitaties te laten plaatsvinden voor alle partijen die VTH milieutaken uitvoeren en wil graag in verbinding met betrokken actoren en in samenwerking met de Raad van advies bijdragen aan deze ontwikkeling.

In de visie van Omgevingsdienst NL wordt het functioneren van de VTH-processen beïnvloed door diverse factoren, wat betekent dat de visitaties bij OD's een brede scope dienen te hebben. De scope van de visitaties omvat de kwaliteit van de VTH-processen, inclusief de mechanismen van planning, uitvoering, evaluatie en bijstelling, en of de gestelde doelen worden behaald. Incidenten kunnen hierbij dienen als illustratie van de kwaliteit van de processen, echter de visitaties leggen niet de focus op incidenten. Verder is de visitatie ook geen audit.

Het functioneren van het bestuur en de politiek-bestuurlijke context vallen als zodanig buiten de scope van de visitatie. Wel wordt gekeken naar de impact die bestuurlijke keuzes hebben op het functioneren van de dienst en wordt gekeken naar de relatie tussen organisatie en bevoegd gezag. In die zin is het ambtelijk-bestuurlijk samenspel ook een belangrijk onderwerp van de visitatie; de rol van het bestuur en de invloed van politiek-bestuurlijke context vallen hier dan ook onder. Daarnaast wordt gekeken naar het functioneren van de OD's in relatie tot het gehele VTH-stelsel en met aandacht voor belemmeringen en kansen in relatie tot wet- en regelgeving. Tevens wordt onderzocht in hoeverre de OD in staat is om de toekomstige opgaven te absorberen.

De visitaties worden uitgevoerd in het kader van kwaliteitsankers wet- en regelgeving, ontwikkelkracht en innovatieruimte, ketensamenwerking en strafrecht, onafhankelijkheid en governance.

1.3 Resultaten

In de eerste 2 jaar van het visitatieprogramma (2023 – 2024) zullen alle OD's worden gevisiteerd. In 2025 start de reguliere cyclus en zal elke OD volgens de afgesproken (wettelijk verankerde) frequentie worden gevisiteerd.

In het kader van het visitatieprogramma worden twee soorten rapporten opgeleverd: individuele visitatierapporten en landelijke rode draden rapportages.

Van elke visitatie wordt een rapport gemaakt dat specifiek betrekking heeft op de gevisiteerde dienst. Het Visitatierapport benoemt sterke punten, goede voorbeelden en aanbevelingen.

Op basis van de visitatierapporten en de verbeterplannen van de OD's wordt periodiek (jaarlijks) door Omgevingsdienst NL een Rode draden rapportage opgesteld. De Rode draden rapportage is input voor de Staat van VTH (SvVTH). In de Rode draden rapportage wordt gerapporteerd over het functioneren van de gevisiteerde OD's in zijn algemeenheid. Er wordt niet ingezoomd op een individuele OD. Ook worden belemmeringen in het VTH-stelsel als geheel opgenomen als dat blijkt uit de visitaties. Zoals belemmeringen en kansen in relatie tot wet- en regelgeving.

Dit stelt ons in staat om op drie niveaus te leren, zoals weergegeven in figuur 1.

Figuur 1: Leren op drie niveaus

1.4 Stakeholders

Visiteren is een instrument dat bijdraagt aan het functioneren van het VTH-stelsel als geheel. Omgevingsdienst NL is verantwoordelijk voor het beheer en de uitvoering van de visitatie-methodiek, terwijl de individuele OD's een rol spelen bij de uitvoering tijdens de visitatie. OD-directeuren nemen deel aan de visitatiecommissie. Vanuit het collectief onderhoudt het bestuur van Omgevingsdienst NL de relatie met het IBP en de bijbehorende pijlers. De verschillende koepels zijn vertegenwoordigd in de Raad van advies en op die wijze betrokken bij het proces en de governance. Omgevingsdienst NL betreft de stakeholders bij de visitaties; hierbij kunnen drie niveaus worden onderscheiden:

- 1 De individuele visitatie, waarbij het AB en DB vooraf geïnformeerd worden en de resultaten in AB/DB worden besproken.
- 2 Alle uitgevoerde visitaties (rode draden rapportage), waarbij Omgevingsdienst NL, ministeries en koepels betreft.
- 3 De leden van de Raad van advies (zie paragraaf 2.2.3).

2 Organisatie

2.1 Inleiding

Omgevingsdienst NL is verantwoordelijk voor het uitvoeren van visitaties bij de OD's. Tevens is zij eigenaar van de visitatiemethodiek. De visitatie activiteiten vinden plaats tegen de achtergrond van het rapport van Commissie van Aartsen en het Interbestuurlijk Programma (IBP) en in het kader van versterking van het VTH-stelsel (voor achtergrondinformatie zie bijlage 2). Het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) is stelselverantwoordelijk en dus verantwoordelijk voor het beheer van het VTH-stelsel (Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving).

Om het VTH-stelsel goed te laten functioneren, is essentieel dat alle betrokken partijen met elkaar samenwerken en communiceren. Op deze manier kan er een kwalitatief hoogwaardig VTH-stelsel worden gerealiseerd en geborgd. Het is belangrijk om de resultaten te delen met alle OD's en deze als input te gebruiken voor verdere verbetering.

Voor de visitaties betekent dit dat de resultaten worden opgenomen in de Rode draden rapportage en aanbevelingen worden gegeven als input voor de overige partijen om hun werkwijze te verbeteren. Omgekeerd leveren de resultaten van de andere partijen input voor de uit te voeren visitaties. Door middel van een systeem van checks and balances kan de kwaliteit van het VTH-stelsel groeien en worden geborgd. Hierbij heeft Omgevingsdienst NL een belangrijk rol om dit te borgen.

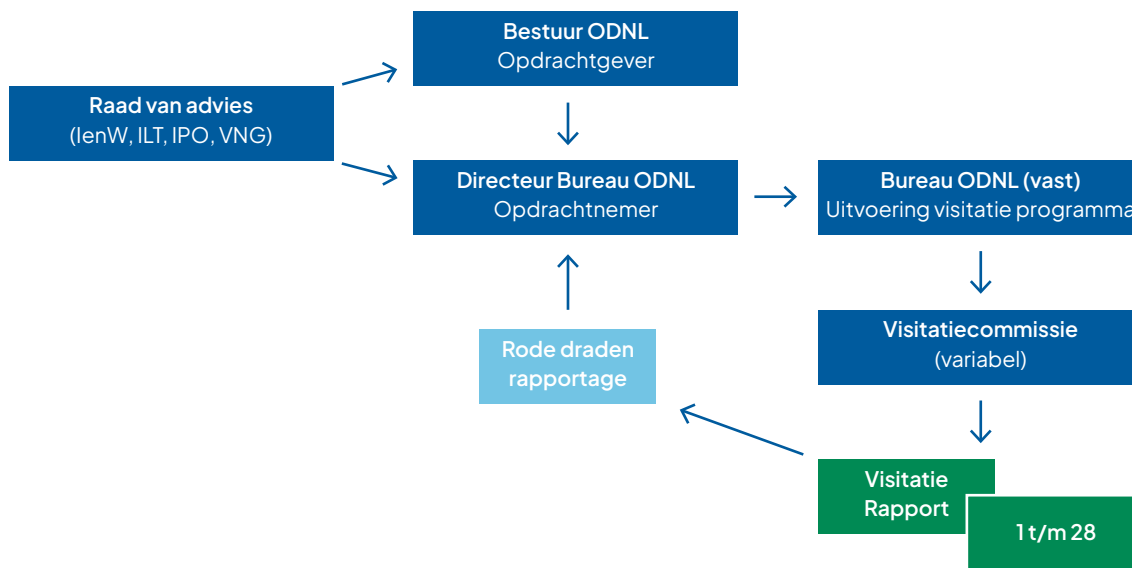
Omgevingsdienst NL wil aan sturing invulling geven op een wijze die de betrokken partijen in staat stelt mee te sturen. De betrokken partijen zijn:

- IenW en JenV
- ILT voor de ILT onderzoeken
- IPO
- VNG
- provincies
- gemeenten
- OD's
- Omgevingsdienst NL

2.2 Sturing visitatie

Voor de sturing van de visitatie is het van belang om alle partijen de goede rol en positie te geven in het visitatieproces. In figuur 2. is een schematisch overzicht gegeven van de organisatiestructuur.

Figuur 2: Organisatiestructuur visitaties

2.2.1 Bestuur Omgevingsdienst NL

De visitatiemethodiek is eigendom van Omgevingsdienst NL. Het bestuur van Omgevingsdienst NL is eindverantwoordelijk voor het gehele visitatieproces waaronder de goede uitvoering van de visitaties en de zorg voor afstemming met de bestuurlijke partners. Dit is vooral strategisch van aard en borgt de samenhang van het VTH-stelsel. Het bestuur stelt de Rode draden rapportage vast.

2.2.2 Bureau Omgevingsdienst NL

Bureau Omgevingsdienst NL is verantwoordelijk voor de uitvoering van het visitatieprogramma en het beheer van de visitatiemethodiek. Binnen het bureau is een team aanwezig dat zorg draagt voor de planning en uitvoering van de visitaties en rapportages. De coördinatie ligt bij de programmaleider visitatie. De programmaleider is verantwoordelijk voor het bewaken van de visitatiemethodiek. Het team stelt jaarlijks een programma op voor de te visiteren OD's. Het team zorgt voor doorontwikkeling van de methodiek en maakt daarbij gebruik van input van de visitatiecommissies en de Raad van advies.

2.2.3 Raad van advies

De Raad van advies is samengesteld uit verschillende stakeholders: IenW, IPO, VNG en OM/ Politie en wordt voorgezeten door een onafhankelijk voorzitter. De raad kan worden aangevuld met een of twee externe deskundigen op het gebied van visitaties. De Raad van advies toetst de kwaliteit en onafhankelijkheid van het visitatieproces en doet voorstellen voor verbetering als daar aanleiding voor is. De Raad adviseert primair op strategisch niveau aan het bestuur van Omgevingsdienst NL (in de persoon van de voorzitter van het bestuur).

2.2.4 Visitatiecommissie

De visitatiecommissie wordt aangestuurd door een onafhankelijk voorzitter. De commissie voert de visitatie uit en bestaat behalve de voorzitter uit een secretaris, twee OD-directeuren, een kwaliteitsadviseur of manager van een OD en een rapporteur. De voorzitter en secretaris zijn verantwoordelijk voor het opstellen van het schriftelijke resultaat van de visitatie: het visitatierapport. Tijdens het visitatiebezoek leidt de voorzitter het contact met de OD. Gedurende het proces voor en na het visitatiebezoek is de programmaleider eerste aanspreekpunt voor de OD. De programmaleider neemt evenals de visitatoren deel aan de review van het concept visitatierapport.

2.3 Visitatiemethodiek

Aan de sturing van het visitatieprogramma wordt invulling gegeven op basis van de beschreven visitatiemethodiek en gerelateerde processen.

2.3.1 Handboek visitatie

De visitatiemethodiek is beschreven in het Handboek visitatie en omvat de volgende kernelementen:

- 1 visitatiekader in de vorm van een vragenlijst
- 2 procesbeschrijving visitatie

Het Handboek visitatie is gebaseerd op het adviesrapport waarin, in opdracht van het bestuur van Omgevingsdienst NL, bij de start van het visitatieprogramma de voorgestelde visitatiemethodiek is beschreven. Het Handboek visitatie is het leidende document voor het visitatieproces. Het handboek wordt periodiek herzien (zie procesbeschrijving 5: Ontwikkeling visitatiemethodiek).

2.3.2 Procesbeschrijvingen

Het Handboek visitatie wordt ondersteund door een aantal procesbeschrijvingen. Het geheel van de governance omvat de volgende procesbeschrijvingen:

- 1 visitatie
- 2 training
- 3 rode draden rapportage
- 4 organisatie en planning visitaties
- 5 ontwikkeling visitatiemethodiek (Handboek visitatie)
- 6 communicatie

Procesbeschrijving visitatie is opgenomen in het Handboek visitatie en is te vinden in bijlage 1. Ook de andere procesbeschrijvingen zijn hier opgenomen.

2.3.3 Doorontwikkeling

Bureau Omgevingsdienst NL draagt zorg voor doorontwikkeling van de visitatiemethodiek. De wensen en signalen die voortkomen uit evaluaties evenals adviezen vanuit de Raad van advies worden verwerkt in verbetervoorstellen en voorgelegd aan de directeur van Omgevingsdienst NL. De verbetervoorstellen kunnen zowel betrekking hebben op de methodiek, het proces, de scope als de inhoud. Voor majeure wijzigingsvoorstellen wordt advies gevraagd van de Raad van advies; deze voorstellen worden ingebracht bij het bestuur van Omgevingsdienst NL. Deze kan besluiten de ALV te consulteren dan wel besluiten in de ALV voor te leggen. (zie ook bijlage 1.5).

2.3.4 Digitale omgeving

De digitale omgevingen onder beheer van Omgevingsdienst NL (website, sharepoint, lokale servers) zijn enabler voor de gestructureerde uitvoering en vitaliteit van het visitatieprogramma. Naast het Handboek visitatie en de procesbeschrijvingen worden in deze omgevingen o.a. de zelfevaluaties met bijlagen, interviewverslagen, visitatierapporten en verbeterplannen beheerd, alsook de (informatie ten behoeve van) evaluaties en rode draden rapportages en sturingsinformatie bewaard.

2.4 Sturing opvolging visitaties

2.4.1 Visitatierapporten

Elke visitatie leidt tot een visitatierapport dat wordt toegezonden aan de OD-directie. In het visitatierapport communiceert Omgevingsdienst NL wat zij van de OD verwacht over de opvolging van aanbevelingen:

- De directie agendeert het Visitatierapport binnen een redelijke termijn* in het DB, publiceert het meteen daarna op zijn website en stelt Bureau Omgevingsdienst NL daarvan in kennis.
- De directie stelt ter opvolging van de aanbevelingen een verbeterplan op. Geadviseerd wordt, dit plan gelijktijdig met het Visitatierapport in het DB te agenderen. In het verbeterplan wordt aangegeven welke verbeteracties in gang worden gezet, op welke wijze, met welke resultaatdoelen en binnen welke termijnen de verbeteringen worden doorgevoerd. Het plan geeft aan met welke frequentie de voortgang van de verbeteracties wordt gerapporteerd in het DB.
- Het verbeterplan wordt binnen 4 maanden na oplevering van het definitieve Visitatierapport vastgesteld door het DB en vervolgens direct gedeeld met Bureau Omgevingsdienst NL. De dienst verleent Omgevingsdienst NL toestemming om het verbeterplan op de website van Omgevingsdienst NL te plaatsen.
- In overleg wordt door het DB en de directeur van de OD in gezamenlijkheid besloten hoe en wanneer het visitatierapport en het verbeterplan wordt besproken in het AB.

** Drie maanden na oplevering van het definitieve Visitatierapport plaatst Bureau Omgevingsdienst NL het rapport op de website van Omgevingsdienst NL.*

In het kader van de nieuwe wet op de Gemeenschappelijke Regelingen geldt ook een actieve informatieplicht voor de OD. De OD kan dit benutten om raden en Staten te informeren. Uitgangspunt voor de opvolging van de aanbevelingen is dat de verantwoordelijkheid ligt bij het DB/AB van de dienst.

Met bovengenoemde werkwijze beoogt Omgevingsdienst NL transparantie te borgen en betrokken partijen in het VTH-stelsel –waaronder Omgevingsdienst NL zelf- in staat te stellen om vanuit de eigen positie zich op de hoogte te stellen van de voortgang. Het geeft ook de mogelijkheid in gesprek te gaan over de verbeteracties en wie welke rol daarin heeft. Ten minste eenmaal per 2 jaar maakt Omgevingsdienst NL een overzicht van de voortgang van de verbeteracties t.b.v. de Staat van VTH.

Nadat de eerste visitatiecyclus een feit is, wordt in het kader van de reguliere cyclus bij de volgende visitatie de opvolging van de aanbevelingen c.q. uitvoering van het verbeterplan geagendeerd en besproken.

2.4.2 Rode draden rapportage

Op basis van de visitatierapporten en de verbeterplannen van de OD's wordt periodiek (jaarlijks) door Bureau Omgevingsdienst NL een Rode draden rapportage opgesteld en aangeleverd bij het bestuur. De rapportage wordt voorzien van een overzicht van de voortgang van de uitvoering van de verbeterplannen. De rapportage wordt vastgesteld door het bestuur van Omgevingsdienst NL en vervolgens aangeboden aan de staatssecretaris, IPO en VNG en openbaar gemaakt. Rode draden rapportages zijn ook input voor de Staat van VTH.

3 Middelen

Voor de uitvoering van visitaties zijn verschillende middelen nodig. In de eerste 2 jaar (2023 – 2024) zullen alle diensten worden gevisiteerd. In 2025 start de reguliere cyclus en zal elke OD volgens de afgesproken frequentie worden gevisiteerd. De benodigde middelen voor 2023–2024 kunnen worden onderverdeeld in:

Middelen bij de te visiteren diensten

Dit betreft personele kosten voor de inzet ten behoeve van de visitatie (o.a. zelfevaluatie en deelname aan interviews) en materiële kosten.

- De te visiteren OD's zorgen voor de faciliteiten tijdens de visitatie en dragen daarvan de kosten (hotel, diner etc.).

Middelen voor deelnemers visitatiecommissie

Dit betreft zowel medewerkers van OD's die visiteren als externe capaciteit. De kosten van de te visiteren organisatie maken hier geen onderdeel van uit. De kosten zijn opgebouwd uit:

- externe voorzitter
- secretaris
- rapporteur
- 3 visitators (diensten): 2x directeur, 1x kwaliteitsadviseur/OD MT-lid
- programmaleider
- organisatiekosten

Middelen bij het bureau

Dit betreft de kosten voor de taken van de programmaleider en secretarissen van Bureau Omgevingsdienst NL zoals beschreven in deze notitie, met uitzondering van de bovengenoemde kosten voor de deelname aan visitaties.

Doel is om de kosten met ingang van 2025 te dekken uit structurele gelden.

Bijlage 1 Procesbeschrijvingen

1 Procesbeschrijving visitatie

Fase 0 – Voorbereiding en zelfevaluatie

Startoverleg

Het visitatieproces start met een startoverleg tussen een vertegenwoordiger van de directie van de omgevingsdienst en een vertegenwoordiger van het visitatiebureau van Omgevingsdienst NL. Hierin worden de scope, inhoud en proces van de visitatie besproken en wordt de gevraagde voorbereiding (in de vorm van een zelfevaluatie) toegelicht. Dit betekent dus onder andere dat de inhoudelijke thema's van de visitatie (zie hoofdstuk 1: Vragenlijst zelfevaluatie) worden toegelicht en verkend. Afgesproken wordt, wie voor de visitatie bij de betreffende omgevingsdienst als secretaris van de visitatiecommissie van Omgevingsdienst NL optreedt. Tot slot worden gezamenlijke basisafspraken gemaakt over de randvoorwaarden.

Zelfevaluatie

Aan de hand van het geldende handboek visitatie (zie hoofdstuk 3: Wijzigingenbeheer) voert de te visiteren omgevingsdienst een zelfevaluatie uit. Deze zelfevaluatie is een zelfreflectie aan de hand van de vragenlijst zelfevaluatie (zie hoofdstuk 1) en wordt ondersteund door documentatie en waar mogelijk dossiers/voorbeelden uit individuele zaken.

Het doel van de uit te voeren zelfevaluatie is dat de organisatie zelf een globaal en veelal gedeeld beeld construeert over het functioneren van de organisatie en de resultaten op gebied van de genoemde visitatiethema's en op basis hiervan sterke punten, ontwikkelpunten en verbeterkansen benoemt.

De zelfevaluatie wordt vijf weken (dan wel een in goed overleg met de voorzitter van de visitatiecommissie afgesproken aantal weken) voor het visitatiebezoek opgeleverd aan de secretaris van de visitatiecommissie.

Go/No-Go

De voorzitter en secretaris van de visitatiecommissie beoordelen in afstemming met de visitatiecommissie of de ontvangen zelfevaluatie voldoende inzicht geeft in het functioneren van de omgevingsdienst om als visitatiecommissie de visitatie voldoende te kunnen voorbereiden en behouden het recht voor om vóór of uiterlijk tijdens het intakegesprek mee te delen dat een verbeterde versie van de zelfevaluatie dient te worden aangeleverd (No-Go), waarna de volgende stappen (intakegesprek, visitatiebezoek) opnieuw dienen te worden gepland. Blijft deze mededeling achterwege dan betekent dit impliciet een Go voor de volgende processtappen.

Uitgangspunt hierbij is dat de omgevingsdienst en de visitatiecommissie streven naar een gedegen zelfevaluatie respectievelijk beoordeling, in het belang van de goede voortgang van het visitatieproces.

Intakegesprek

Het intakegesprek vindt vier weken (dan wel een in goed overleg met de voorzitter van de visitatiecommissie afgesproken aantal weken) voor het visitatiebezoek plaats en wordt gevoerd door de onafhankelijke externe voorzitter van de visitatiecommissie en de secretaris samen met een vertegenwoordiging van de directie van de omgevingsdienst. Op basis van de ontvangen zelfevaluatie wordt in samenspraak bezien welke onderdelen van de VTH-taakuitvoering eventueel extra aandacht behoeven tijdens de interviews, en waar de inhoudelijke focus/verdieping komt te liggen. Daarnaast wordt de visitatie agenda doorgenomen, waarbij zoveel mogelijk per interview het thema/onderwerp en de te interviewen personen/rollen door de secretaris worden ingevuld in het interviewschema van de concept agenda. In dit kader wordt specifiek aandacht besteed aan de deelname van bestuurders. De visitatiecommissie behoudt zich het recht voor hier tijdens de visitatie van af te wijken en functionarissen toe te voegen.

Vorbereiding visitatiecommissie

De leden van de visitatiecommissie ontvangen van de secretaris vier weken (dan wel een in goed overleg met de voorzitter van de visitatiecommissie afgesproken aantal weken) voor het visitatiebezoek de visitatiemethodiek, de zelfevaluatie en het visitatieplan incl. concept agenda (incl. interviewschema). Na het intakegesprek vindt de inhoudelijke voorbereiding door de commissieleden plaats. Hierbij worden de visitatieleden door de secretaris van de commissie gevraagd de punten die hen opvallen en/of de zaken die zij bij de visitatie aan de orde willen stellen te noteren. In aanloop naar de visitatie zijn de commissieleden geïnformeerd over de visitatiemethodiek en hebben zij een training gehad om de rol als commissielid te kunnen vervullen.

Fase 1 – Visitatie

Visitatiebezoek

Het visitatiebezoek bestaat uit een voorbereidingsdag en een visitatiedag (ook wel aangeduid als 'visitatiedag 1' en 'visitatiedag 2'). Op beide dagen is de visitatiecommissie te gast bij de omgevingsdienst en worden de nodige ruimten ter beschikking gesteld. Tijdens de voorbereidingsdag bereidt de visitatiecommissie tijdens de ochtend en het eerste deel van de middag het visitatiebezoek voor; hierbij wordt geen deelname vanuit de omgevingsdienst verwacht. Aan de hand van de thema's en de zelfevaluatie van de omgevingsdienst wordt besproken welke zaken aan bod komen, waar de focus wordt gelegd en hoe de interview gesprekken worden gevoerd. Aan het eind van de voorbereidingsdag zijn er een kennismakingsgesprek en interview(s) tussen de visitatiecommissie, de directie en een vertegenwoordiging van het bestuur van de omgevingsdienst. Gedurende de tweede dag van de visitatie vinden interviews plaats. De tweede dag wordt afgesloten in een korte bijeenkomst met in elk geval de directie. Ook is er de mogelijkheid om geïnterviewde personen en verdere betrokkenen hierbij aanwezig te laten zijn.

Kenmerken

In aansluiting op de kenmerken van de visitatie zoals verwoord in de visitatiemethodiek, zijn tijdens de mini-conferentie van 23 september 2022 de volgende kenmerken van het visitatiebezoek onderstreept:

- leren, ook leren van elkaar;
- stimuleren, niet naming & shaming;
- interviews op diverse organisatieniveau's t.b.v. meervoudig perspectief op het functioneren van de organisatie;
- in elke visitatie van het visitatieprogramma monitoren/bevragen op dezelfde parameters/thema's;
- doorvragen, gericht op onderbouwing;
- aandacht voor het bestuurlijk samenspel;
- transparantie.

De voorzitter van de visitatiecommissie stuurt erop om in gezamenlijkheid hieraan invulling te geven, in het belang van een gedegen visitatieproces en -rapportage.

Visitatie-agenda

In onderstaande tabel vindt u het format voor de agenda van het visitatiebezoek:

Dag 1		
Tijd	Activiteit	Opmerking
09:00-12:00	Bespreking zelfevaluatie	
12:00-13:00	Lunch	
13:00-15:00	Vorbereiding interviews directie en bestuur	
15:00-17:00	Kennismaking en interviews directie en bestuur	Exact tijdstip ntb
17:00-20:30	Vorbereiding visitatiedag 2 en diner	Exact tijdstip ntb

Dag 2		
Tijd	Activiteit	Wie: Visitatiecommissie/OD
09:00-10:00	1 ^e ronde, interview A	
09:00-10:00	1 ^e ronde, interview B	
10:00-10:30	Afstemmingsoverleg visitatiecommissie	Voltallige visitatiecommissie
10:30-11:30	2 ^e ronde, interview A	
10:30-11:30	2 ^e ronde, interview B	
11:30-12:00	Afstemmingsoverleg visitatiecommissie	Voltallige visitatiecommissie
12:00-12:45	3 ^e ronde, interview A	
12:00-12:45	3 ^e ronde, interview B	
12:45-13:30	Lunch	
13:30-14:00	Afstemmingsoverleg visitatiecommissie	Voltallige visitatiecommissie
14:00-15:00	4 ^e ronde, interview A	
14:00-15:00	4 ^e ronde, interview B	
15:00-15:30	Afstemmingsoverleg visitatiecommissie	Voltallige visitatiecommissie
15:30-16:30	5 ^e ronde, interview A	
15:30-16:30	5 ^e ronde, interview B	
16:30-17:00	Vorbereiding afsluiting visitatiecommissie	Voltallige visitatiecommissie
17:00-17:30	Terugkoppeling en afsluiting visitatiebezoek	Voltallige visitatiecommissie/directie

Rapportage

De visitatiecommissie stelt een rapportage op, daarbij geassisteerd door de secretaris van Omgevingsdienst NL. Dit wordt gedaan op basis van de zelfevaluatie van de omgevingsdienst, aanvullende documenten, de gevoerde gesprekken gedurende de visitatie én het beeld van de visitatiecommissie. De rapportage bevat een representatieve weerslag van de observaties, zowel 'wat gaat goed' als 'wat kan beter'. De zelfevaluatie maakt geen integraal deel uit van het visitatierapport. Het conceptrapport wordt ter beoordeling op feitelijke onjuistheden voorgelegd aan de directie. Op basis hiervan wordt door de visitatiecommissie een definitieve rapportage opgesteld. Deze rapportage wordt gedeeld met de directie van de omgevingsdienst. De directie presenteert de rapportage aan het bestuur en draagt zorg voor actieve openbaarmaking en communicatie met haar partners.

Fase 2 – Opvolging en evaluatie

Opvolging Visitatie

Met het opleveren van het visitatierapport komen voor de omgevingsdienst een aantal ontwikkelthema's beschikbaar die een vorm van opvolging nodig hebben en vervolgens geborgd moeten worden. In zijn algemeenheid worden na het visitatieproces:

- verbeter- of ontwikkeldoelen geformuleerd;
- verbeter- of ontwikkelprojecten opgestart;
- verbeteringen doorgevoerd;
- verbeteringen geborgd (in processen, programma's, P&C-cyclus etc.).

De wijze waarop de omgevingsdienst dit verbeter- of ontwikkelproces inricht is aan de organisatie zelf.

Uitgangspunt van de visitatiemethodiek is dat elke omgevingsdienst via de x-jarige reguliere cyclus periodiek opnieuw wordt gevisiteerd, zodat in de volgende visitatie kan worden beoordeeld hoe invulling is gegeven aan de verbeterpunten.

Evaluatie

Om de kwaliteit van het visitatieproces te verbeteren evalueert de visitatiecommissie na iedere visitatie haar werkzaamheden. Het visitatiebureau van Omgevingsdienst NL faciliteert dit. Hiervoor wordt ook input gevraagd vanuit de omgevingsdienst waar de commissie op bezoek is geweest. De uitkomsten worden [als leer- en verbeterpunten gebruikt om het proces en de inhoud van visitaties te professionaliseren.

2 Trainingen

In 2023 wordt verspreid over het jaar een aantal online visitatietrainingen verzorgd voor de commissieleden van de aanstaande visitaties. Het trainingsmateriaal wordt gaandeweg uitgebouwd. Met ingang van 2024 worden twee fysieke trainingsdagen georganiseerd (begin van het jaar en na de zomer) voor de commissieleden van de visitaties van het volgende halfjaar. Daarnaast wordt per visitatie een korte online training verzorgd voor de betreffende visitatiecommissie.

De trainingen worden georganiseerd door de programmaleider visitatie van Bureau Omgevingsdienst NL en worden zoveel mogelijk gefaciliteerd vanuit Omgevingsdienst NL Academie.

3 Rode draden rapportage

De Rode draden rapportage wordt periodiek (jaarlijks) opgesteld in opdracht van Bestuur Omgevingsdienst NL en opgeleverd in het 1e kwartaal van het volgende jaar.

De rapportage bevat:

- Bevindingen op hoofdlijnen (aandachtspunten en best practices) van de uitgevoerde visitaties inclusief bevindingen met betrekking tot het bestuurlijk-ambtelijk samenspel tussen de OD en zijn partners.
- De details van de bevindingen worden actief gedeeld tussen de OD's om zo van elkaar te kunnen leren. Dit wordt later ingeregeld.
- Duiding van ontvangen signalen met betrekking tot knelpunten en lacunes in het functioneren van het geheel van OD's en van partijen in het VTH-stelsel en zover dit mogelijk is vanwege de scope van de visitatie.
- Duiding van ontvangen signalen met betrekking tot belemmeringen en kansen in relatie tot wet- en regelgeving.

De programmaleider visitatie draagt zorg voor de uitvoering van het rapportageproces. Het proces kent de volgende stappen:

Opstellen concept Rode draden rapportage

De programmaleider van Bureau Omgevingsdienst NL stelt aan de hand van de visitatierapporten van het afgelopen jaar samen met de secretarissen en extern voorzitters van de visitatiecommissies (het redactieteam) de conceptrapportage op. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de eerste proeve van een Rode draden rapportage zoals opgeleverd bij afronding van de pilotfase.

Review

De programmaleider draagt zorg voor het aanbieden van de conceptrapportage aan de reviewgroep. De reviewgroep, bestaande uit de extern voorzitters, visitatoren, secretaris en de functionaris die verantwoordelijk is voor het opstellen van de periodieke Staat van de VTH, reviewen de conceptrapportage.

Verwerken opmerkingen

Het redactieteam verwerkt de ontvangen opmerkingen tot definitief concept.

Advies

Bureau Omgevingsdienst NL draagt zorg voor aanbieder van het definitief concept aan de Raad van advies met het verzoek om advies.

Verwerken advies

Het redactieteam past naar aanleiding van het ontvangen advies en eventuele consultatie van de enkele leden van de reviewgroep het rapport aan tot definitieve Rode draden rapportage.

Vaststelling

Bureau Omgevingsdienst NL draagt zorg voor het ter vaststelling aanbieden van de Rode draden rapportage aan Bestuur Omgevingsdienst NL.

Openbaarmaking

Na vaststelling draagt Bureau Omgevingsdienst NL zorg voor openbaarmaking van de Rode draden rapportage door deze aan te bieden aan de staatssecretaris, IPO, VNG en de ALV en op de website van Omgevingsdienst NL te plaatsen.

4 Organisatie en planning visitaties

Bureau Omgevingsdienst NL is verantwoordelijk voor de organisatie en planning van de uit te voeren visitaties. De uitvoering is belegd bij een programmaleider. Naar verwachting is een team van ca 4 fte nodig, (incl. programmaleider). De activiteiten omvatten het plannen van alle visitaties, het vormen van de visitatiecommissies, het regelen van de inzet van externe voorzitters en rapporteurs (werving en selectie, opdrachtverlening, aansturing), het uitvoeren van ondersteunende activiteiten incl. documentbeheer, het waarborgen van het visitatieproces, het regelen van trainingen en evaluaties, input naar de Rode draden rapportage, verbinding met de stakeholders, onderhouden van het intern en extern netwerk, het zorgen voor communicatie, en het actueel houden van het handboek visitatie en doorontwikkelen van de visitatiemethodiek (zie volgende paragraaf). Daarnaast draagt het team zorg voor de (financiële) verantwoording van de activiteiten.

5 Ontwikkeling visitatiemethodiek

De basis voor de uit te voeren visitaties wordt gevormd door het visitatiekader en de visitatiemethodiek; deze zijn beschreven in het Handboek visitatie. Op basis van externe ontwikkelingen en ervaringen bij het uitvoeren van de visitaties die opgehaald worden door middel van evaluaties, zal periodiek een (licht) aangepaste versie van het Handboek visitatie worden uitgebracht. Voorstellen voor majeure wijzigingen worden door de programmaleider ingediend bij het bestuur van Omgevingsdienst NL. Op basis van de mutaties worden de processen aangepast.

Jaarlijks zal er een evaluatie plaatsvinden van de uitgevoerde visitaties, ter bevordering van de ontwikkeling. Gedurende de looptijd van het IBP wordt pijlerteam 6 van het IBP nauw betrokken bij de evaluatie. Resultaten van de evaluatie worden gebruikt als input voor de verdere ontwikkeling van het visitatiekader, de visitatiemethodiek, en de scope. Besluitvorming vindt plaats, na consultatie van de Raad van advies, door het bestuur van Omgevingsdienst NL. Deze kan besluiten de ALV te consulteren dan wel besluiten in de ALV voor te leggen.

6 Communicatie

De programmaleider visitatie draagt zorg voor berichtgeving over het visitatieprogramma in samenwerking met de communicatie adviseur en in lijn met de communicatiestrategie van Omgevingsdienst NL, onder regie van Omgevingsdienst NL. Berichten worden waar van toepassing zowel op de website van Omgevingsdienst NL als de individuele sites van OD's geplaatst.

Bijlage 2 Achtergrond

Het Rijk (om precies te zijn de minister of staatssecretaris van IenW) voert, vanuit zijn/haar stelselverantwoordelijkheid, sinds 2015 een tweejaarlijks onderzoek uit naar de kwaliteit van de uitvoering van de VTH-taken waarmee inzicht in de ontwikkeling van het VTH-stelsel wordt verkregen. Volgens het rapport 'Om de leefomgeving' onder leiding van Jozias van Aartsen, ontbreekt het aan kennis en doorzettingsmacht bij de OD's en voert het rijk geen overkoepelende regie, waardoor het stelsel van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) niet functioneert zoals bedoeld en vermijdbare schade ontstaat. De commissie adviseert tien maatregelen om het VTH-stelsel te verbeteren, waaronder het verhogen van de ondergrens voor de omvang van de OD's, meer prioriteit en capaciteit voor strafrechtelijke handhaving en vervolging, landelijke afstemming van takenpakket en financiering van OD's, verplichte informatie-uitwisseling en investering in kennisontwikkeling door OD's en rijkstoezicht op het functioneren van de OD's.

Het rapport pleit ook voor een voortrekkersrol voor Omgevingsdienst NL in kennisdeling en innovatie, die actief ondersteund dient te worden door het Rijk (de minister of staatssecretaris van IenW) vanuit zijn stelselverantwoordelijkheid. Ten behoeve van het verbeteren en borgen van de VTH-taken hebben IPO, VNG, Rijk en Omgevingsdienst NL een gezamenlijk interbestuurlijk programma opgesteld om de ambities te realiseren als een gezamenlijke opgave.

Onder aanbeveling 5 van de adviescommissie spreekt zij uit voor de introductie van een stresstest voor de OD's onder regie van het ILT. Inmiddels is van de uitvoering van een stresstest afgezien. In eerdere aanbevelingen is aangegeven om onderlinge visitatie uit te voeren. Het is nu zaak om de visitatie die worden uitgevoerd te plaatsen in het totale systeem dat de uitvoering van de VTH-taken moet borgen. Daarbij moet de visitatie een bijdrage leveren aan de 10 aanbevelingen zoals die door van Aartsen zijn geformuleerd. Hierbij moeten alle relevante partijen worden betrokken en de verschillende beschikbare instrumenten die bijdragen aan die borging worden verbonden om elkaar te versterken. Dit vraagt om duidelijkheid in rollen en verantwoordelijkheden om de verwachtingen waar te kunnen maken.

De verschillende instrumenten die een bijdrage moeten leveren aan de kwaliteit zijn:

- 1 visitatie;
- 2 jaarlijks onderzoek VTH stelsel (gaat samen met Staat van VTH);
- 3 thematische en signalerende onderzoek ILT;
- 4 tweejaarlijkse rapportage over de Staat van VTH (1 t/m 3 levert hier input voor).

